

# SARĂCIA - FACTOR FAVORIZANT AL DELICVENȚEI JUVENILE ÎN R. MOLDOVA



**Alina PLĂMĂDEALĂ,**  
*candidat la funcția de judecător*

## Sumar

Este greu să găsești o discuție concisă, detaliată și non-tehnică despre cauzele delincvenței juvenile. Rândurile de mai jos oferă o scurtă viziune, în termeni simpli, despre ceea ce știm în legătură cu cauzele menționate. După prezentarea unor factori elementari despre delicvența juvenilă, scoatem în evidență multitudinea factorilor care influențează un comportament deviant al minorilor, precum și legătura strânsă între situația economică dificilă în care se găsesc o mare parte a familiilor din Republica Moldova și în special cea de la sate. În concluzie vom încerca să înțelegem cum funcționează sistemul protecției sociale și care sunt măsurile de protejare a copiilor împotriva sărăciei.

**Cuvinte-cheie:** *comportament deviant, delicvența juvenilă, justiție juvenilă, copil.*

## Summary

**Poverty - the favorable factor of the juvenile delinquency in the Republic of Moldova.** It is difficult to find a concise, detailed and non-technical discussion about the reasons of the juvenile delinquency. This bulletin offers a show view, in simple terms, on what we know about these reasons. After the presentation of some elementary factors about the juvenile delinquency, the bulletin outlines the multitude of factors that influence a deviated behavior of minors, as well as the tough connection between the difficult economic situation faced by a great part of the families of the Republic of Moldova and especially those from villages. In conclusion, besides the delinquency among minors, we will try to understand the manner according to which the social protection system operates and which are the measures for protecting children against poverty.

**Key-words:** *deviant behavior, juvenile delinquency, juvenile justice, child*

## 1. Ce este delicvența juvenilă

Pentru început, considerăm necesar a face distincție între noțiunea de delincvență juvenilă și justiție juvenilă.

Justiția juvenilă reprezintă ansamblul organismelor competente în combaterea delincvenței juvenile, în tratamentul minorilor delincvenți, stabilirea sistemului de pedepse susceptibile de aplicare față de minori, cât și cele ce țin de protecția drepturilor acestora garantate sau obligațiile lor corelative. Justiția juvenilă reprezintă mai curând aspectul procedural, iar delincvența juvenilă – un aspect material, cuprinzând totalitatea faptelor comise de către minori, precum și studiul macrogenezei și microgenezei actului delincvențial comis, al personalității delincventului minor, al cauzalității fenomenului, în același rând - măsurile de prevenire și combatere a delincvenței minorilor.

În orice societate există reguli și norme care solicită indivizilor să realizeze acțiuni dezirabile din punct de vedere social și moral, să manifeste comportamente admise și să aleagă, în situații sociale specifice, soluții compatibile cu standardele culturale ale societății respective. Adolescența reprezintă o perioadă de tranziție, ceea ce determină mai degrabă adolescenții să se angajeze în comportamente delincvente mai ales în situații de risc, situații în care se găsesc un procent mare de minori.

Delincvența prezintă o serie de manifestări antisociale care au un grad de pericolozitate și gravitate din punctul de vedere al consecințelor comportamentelor delincvente ale adolescenților, afectând valorile și normele sociale protejate de normele juridice penale. Termenul desemnează conduite inadecvate ale tinerilor care n-au împlinit vârsta majoratului, fiind aplicat celor care transgresează legea, dar și celor care se integrează în anturaje potențial delincvente.

Delincvența în rândul adolescenților este manifestată prin incapacitatea acestor minori de a se adapta la normele de conduită din societate, incapacitate ca rezultat al unor cauze de ordin biopsiho-social.

## **2. Factorii care determină riscul implicării minorilor în comiterea infracțiunii**

Factorii care determină un comportament asocial pot fi multipli: cadrul familial, mediul de contact, sărăcia și inegalitatea socială, precum și factorii de ordin psihologic. Astfel, familiile din care provin copiii în conflict cu legea sunt, în marea lor majoritate, familii social-vulnerabile, familii dezorganizate, familii care își neglijează copiii, familii în care părinții consumă alcool sau droguri, familii cu unul sau doi părinți plecați la munci peste hotare sau din familii monoparentale. Anume familia constituie un element primar de socializare a copilului, cu impact direct asupra evoluției acestuia. Actele delincvente săvârșite de minori sunt determinate de stiluri educative defectuoase ce le-au fost aplicate și care au pus amprente majore în procesul de formare a personalității.

Lipsa disciplinei și școlarizarea defectuoasă completează formele comportamentului deviant la care poate recurge copilul, și anume la: minciună, șiretenie, ură, furt, agresiune etc. Cel mai puternic argument al evadărilor de la lecții a fost mediul relațional al tânărului, care exercita presiuni directe asupra comportamentului său: petrecerea timpului cu grupul de prieteni, consumul de băuturi alcoolice cu prietenii, petrecerea timpului în internet-cafe...

Conform unui studiu efectuat, furturile (21,2%), agresivitatea (11,5%) și folosirea băuturilor alcoolice (9,6%) reprezintă principalii indicatori ai manifestării delincvenței juvenile.

În continuare o să încercăm să ne axăm pe unul dintre factorii determinanți, în opinia noastră, ai fenomenului delicvenței juvenile din Republica Moldova, care este *sărăcia sau situația economică dificilă*.

Din cauza configurației standardelor de viață din Republica Moldova, copiii au fost foarte dur atinși de situația economică existentă.

Alături de adulții fără venituri, copiii prezintă categoria socială al cărei nivel de sărăcie a fost extrem de accentuat în ultimii ani. Deși, în perioada dată, s-a simțit o usoară descreștere a infracționalității în rândul minorilor, totuși această problemă rămâne una foarte gravă pentru întreaga societate.

## **3. Sărăcia, mediul cel mai expus delicvenței juvenile**

În reglementările britanice din secolul XVI pauperismul (stare de extremă sărăcie) era consi-

derat infracțiune și sancționat ca atare. Conform concepțiilor morale ale timpului, sărăcii erau considerate o subcategorie socială, formată din „ființe degenerare”, care aleg în mod deliberat calea sărăciei. Aceste concepții urmau fidel interpretările Școlii Clasice de Criminologie, care aprecia că infractorii ajung în această condiție din cauza că resping soluțiile legitime și aleg calea ilegală. Această concepție a fost abandonată o dată cu apariția darwinismului, care a adoptat teoria cu privire la lupta pentru supraviețuire și care permite celor puternici să acumuleze bunuri, rezervându-le celor slabi o viață plină de privațiuni. Lucrarea lui Max Weber „Etica protestantă și spiritul capitalismului” a adus în centrul interpretărilor noțiunea de predestinare, în raport cu care numai cei aleși de Dumnezeu sunt favorizați de soarta acceptată de biserica catolică, în opoziție cu concepțiile protestante, acestea considerând succesul economic ca un semn al grației divine, iar sărăcia - ca un simbol al decadenței morale și un semn al dizgrației divine.

Toate aceste concepții de natură religioasă au fost înlăturate ca urmare a apariției unei interpretări mai liberale, bazată pe noțiunea de „cultură a sărăciei”. În acord cu interpretarea dată, dificultățile de care se lovesc oamenii săraci sunt, în primul rând, din cauza normelor și stilurilor lor de viață. Aceste elemente culturale sunt determinate de lipsa oportunităților de participare și integrare în cadrul societății largi, care izolează societatea săracă între frontierele ghetto-urilor. Aici stilurile de viață sunt bazate pe frustrare, alienare, dependență, complexe de inferioritate. Astfel, sărăcia devine un mod de viață într-un cerc vicios din care nu se poate ieși: din cauza sărăciei, copiii nu urmează formele de învățământ ce le-ar oferi o carieră cu venituri rezonabile, astfel ei nereușind să câștige suficient și rămân săraci. De aici vedem că legătura strânsă dintre delicvența juvenilă și sărăcie este o realitate incontestabilă, percepută încă din cele mai vechi timpuri.

Este cert faptul că nu toți delicvenții minori provin din familii sărace, dar anume aceștia reprezintă mediul cel mai expus al delicvenței. În plus, dificultățile respective se amplifică în cazul familiilor cu mai mulți copii. Insuficiența bugetului familial, precum și dificultățile materiale obiective prezente în unele familii reprezintă condiții care afectează buna funcționare a grupului familial, conducând la tensiuni și conflicte, iar dezechilibrul economic

poate să genereze într-un dezechilibru psihologic prin accentuarea stresului și evadarea din starea de neputința prin intermediul infracțiunilor criminale. Din cauza nivelului general scăzut al veniturilor, apariția unui copil în familie este de natură să afecteze serios echilibrul standardului de viață. Astfel, a crescut numărul copiilor aflați în situații de risc, fie că aceștia trăiesc în familia biologică, fie în afara ei.

#### 4. Instrumente internaționale în materia delincvenței juvenile

- ✓ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, semnată la Roma, 4 noiembrie 1950, ratificată de Republica Moldova în 1998 (în continuare - CEDO).
- ✓ Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului, semnată la New York, 20 noiembrie 1989, ratificată de Republica Moldova în 1993.
- ✓ Convenția asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale, semnată la Haga, 29 mai 1993, la care Republica Moldova a aderat în 1998.
- ✓ Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrația justiției pentru minori (*Regulile de la Beijing*), adoptate prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.40/33 din 29 noiembrie 1985.
- ✓ Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (*Regulile de la Tokyo*), adoptate prin rezoluția Adunării Generale a ONU nr.45-110 din 14 decembrie 1990.
- ✓ Principiile ONU pentru prevenirea delincvenței juvenile (*Principiile de la Riyadh*) din 1998.
- ✓ Normele ONU pentru protecția minorilor privați de libertate, aprobate prin Rezoluția 54/113 din 1990.
- ✓ Recomandarea REC (2003)20 a Comitetului de Miniștri al CE către statele membre cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției juvenile din 24 septembrie 2003.

Articolul 40 al Convenției privind drepturile copilului oferă o definiție juridică a minorului delincvent. Este vorba despre „orice copil suspect, acuzat sau dovedit că a comis o încălcare a legii penale”. Caracterul „delincvent” depinde doar de circumstanța conform căreia comportamentul minorului este penalmente pedepsibil, ceea ce constituie un model al reacției sociale față de actul respectiv.

Contrar Convenției nominalizate, Convenția europeană cu privire la drepturile omului nu definește în mod special minorul delincvent. Interpretarea s-ar face deci prin referire la noțiuni mai generale care se aplică adulților. În aceste condiții, minorul delincvent este, din punct de vedere juridic, cel față de care există o acuzare în materie penală, în sensul art.6 al Convenției. Problema este de a ști când minorul face obiectul unei astfel de acuzații în lumina Convenției privind drepturile omului.

Acesta ar fi cazul în care dispozitivul reacției sociale față de minor face obiectul încadrării penale în dreptul intern al statului respectiv. Este vorba de ipoteza potrivit căreia minorul, din punct de vedere formal, este susceptibil de condamnare, dacă a comis o infracțiune.

Potrivit jurisprudenței CtEDO, sunt suficiente trei criterii în baza cărora se poate constata acuzația penală. Aceste trei criterii ar fi: încadrarea juridică a faptei în una dintre infracțiunile indicate în dreptul intern; natura infracțiunii; gradul de severitate a sancțiunii pe care o riscă interesatul. În speța *Nortier c. Olandei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis, de altfel, că art.6 al Convenției cu privire la drepturile omului s-ar aplica în sensul protecției minorilor. A fortiori, s-ar deduce că vor fi aceleași modele de reacție socială față de delincvența juvenilă, care prezintă o dimensiune sancțională mai pronunțată chiar și în cazul când ea nu ține de sfera penalului în dreptul intern. De aceea, în dreptul internațional se ridică problema necesității corelării incriminărilor față de adulți și a celor față de minori. Adică, statele sunt invitate să elaboreze un catalog al infracțiunilor proprii minorilor, luând în calcul particularitățile minorilor și vârsta acestora.

Art.1 al Principiilor Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile dispune recunoașterea necesității și importanței „studierii în mod sistematic, precum și elaborării măsurilor ce trebuiesc recunoscute pentru dezvoltarea copilului însuși, să se evite incriminarea și penalizarea acestuia pentru un comportament care nu a avut urmări grave”. Textul indică raționamentul care justifică revizuirea incriminărilor comportamentale față de minori: „Variațiile comportamentului persoanelor tinere sau atitudinea lor neconformă cu normele și valorile sociale sunt o parte a procesului de maturitate și creștere și are tendința să dispară spontan, la majoritatea indivizilor, odată cu atingerea maturității acestora. Prin calificarea persoanei ca fiind „deviantă”, „delincventă” sau „predelincventă”, se ajunge

adeseori la dezvoltarea unui comportament sistematic nedorit al acesteia". Problema invocată urmărește, deci, de a evita stigmatizarea copilului care operează prin penalizarea comportamentului său. În realitate, nu se pune sarcina modificării infracțiunilor imputate minorilor, ci de a defini utilitatea pentru copil a criminalizării comportamentului său.

### 5. În concluzie

Cei care trăiesc în condiții de sărăcie dezvoltă un sistem de valori și convingeri ce reprezintă, de fapt, o soluție la problemele cu care se confruntă. Acest mod de adaptare implică o multitudine de trăsături, ca: pasivitatea, resemnarea, orientarea la prezent și ignorarea viitorului, fatalismul și lipsa de putere, nivelul scăzut al aspirațiilor, dominația femeii în cămin din cauza incapacității bărbatului de a-și câștiga existența și, cea mai importantă, tendința spre devianță.

Unii sociologi consideră că actele și comportamentele delicvente ale tinerilor care provin din clasele sociale defavorizate nu pot fi considerate deviante, deoarece se conformează modelelor culturale ale acestei clase. Esența culturii respective constă, în fapt, în violarea deliberată a normelor sociale ale clasei mijlocii.

Sărăcia acționează ca un factor direct al delincvenței juvenile într-un procent relativ mic, însă asocierea acesteia cu un mediu promiscuu face să crească probabilitatea criminală, iar corelarea sărăciei cu dispozițiile interne (în special, tulburări din cauza intoxicării cu alcool și alte substanțe) ridică procentul delinvențional.

Legătura strânsă dintre delincvența juvenilă și sărăcie este o realitate necontestată, percepută din cele mai vechi timpuri. Programele economice pot atenua acest factor cu implicații criminogene, dar ele nu pot rezolva în totalitate problema. Totuși, aceste programe economice, corelate cu o protecție socială eficientă - anume programe educative structurate pe nevoile sociale - ar realiza acest obiectiv: diminuarea procentului criminalității juvenile.

### Referințe bibliografice:

1. Criminalitatea în Republica Moldova: starea actuală, tendințele, măsurile de prevenire și de combatere. - Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2003.
2. Infracționalitatea în Republica Moldova. Biroul Național de Statistică, Chișinău, 2010.
3. Nota informativă cu privire la starea delincvenței juvenile în perioada de 12 luni ale anului 2010. // <http://www.mai.md/content/>
4. Grecu F. Delincvența juvenilă în societatea contemporană.
5. Banciu D., Rădulescu S.M. Introducere în sociologia delincvenței juvenile (adolescent între normalitate și devianță).
6. Băluțoiu G.A., Tihan E. Delincvența juvenilă - factori generatori în contextul procesului de formare a personalității adolescentului.
7. Iluț P. Valori, atitudini și comportamente sociale.
8. Max Weber. Etica protestantă și spiritul capitalismului.
9. Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului, semnată la New York, 20 noiembrie 1989.
10. Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului.
11. *Cauza Osman c. Regatului Unit*, 28 octombrie 1998, § 115.
12. Jean-François Akandji-Kombe. *Obligațiunile pozitive în virtutea Convenției europene a drepturilor omului*. -CE, 2006.

Recenzent – Sergiu CRIJANOVSKI,  
doctor în drept, formator INJ.